

Közös morális alapokra van szükségünk

Írta: Klaas van Egmond

Klaas van Egmond (Emeritus) a holland Utrechti Egyetem környezettudományi és fenntarthatósági professzora. Korábban a Holland Környezetértékelési Hivatal (ma PBL) igazgatója volt.

"Egészséges és ellenálló bolygót csak globális filozófiából, kultúrából és történelemből eredő, közös morális alapokkal lehet elérni."

Az innovációnak és a technológiának még nem sikerült megoldania eddig az évszázad legnagyobb problémáit: a klímaváltozást és a biodiverzitás csökkenését. A legtöbb jövőbeli elképzelés azt támasztja alá, hogy a megoldás egyik fele az alacsonyabb fogyasztás és a népesség stabilizálódása. Ahhoz, hogy ezek a változások megvalósuljanak, és egy ellenálló és egészséges bolygót építsünk ebben az emberek által uralt korszakban - az antropocénben, - az antroposz, vagyis a korszakot uraló faj gondolkodásmódjában kell, hogy alapvető változás bekövetkezzen.

A jelenlegi filozófiai gondolkodás szerint az emberiségnek ma nincs morális alapja, és ennek következtében hiányoznak a valós fogalmaink arról, hogy mit tekintünk „fejlődésnek” és mi az, ami „érték”. Kulturális és filozófiai örökségünk segítségével, és a történelem gyakorlati tapasztalataival együtt azonban megújult erkölcsi alapok megalkotására törekedhetünk, felhasználva korábbi eszméket, mint például a felvilágosodást. Ez olyan erkölcsi iránytűt jelenthet számunkra, amely tárgyilagos módon jelenlegi viselkedésünk alapját kérdőjelezi meg. Pozitív értelemben meghatározhatja azt a mentális alapot, amelyre szükségünk van élő bolygónk megőrzéséhez. Ez a megújult erkölcsi alap csak a szélsőségesen ellentétes értékorientációk, az „emberi természetet” alkotó értékek egyensúlyának helyreállításával lehetséges.

Korunkban az elsődleges szélsőséges értékorientáltság a köz- és magánérdekek, vagyis az univerzális, kollektív értékek és bizonyos értékek, például individualista magánértékek közötti összefeszülés. Az 1989-es berlini fal leomlása után például a kommunizmus bukását - mint egyik végletet, - felhasználták a radikális kapitalizmus – mint másik véglet - legitímálására. A második a nem materialista vagy szellemi, és a materialista értékek közötti ellentét. Ez a reálgazdaságról és a pénzügyi gazdaság növekvő uralmáról szól.

A történelem a társadalom vándorlásának tűnik ezen a mintán keresztül. Ez a folyamat azonban irányíthatatlan, és egyik végletből a másikba halad, ami törésvonalakat és katasztrófákat eredményez. Nyilvánvaló, hogy a dinamikus egyensúly nem tartható fenn, ami azt jelenti, hogy mentális jóllét, de még „emberi boldogság” sem érhető el.

Egészséges és ellenálló bolygó csak az ellentétes értékek egyensúlyának helyreállításával lehetséges, ami magában foglalja az olyan kérdések újragondolását, mint a közös tulajdon előirányzása, a globális magánvállalkozások erejének csökkentése egyes szuverén közösségek javára, a pénzügyi szektor újradefiniálása, valamint az állami és magánfeladatok elkülönítése. Ennek az egyensúlynak a helyreállítása objektívebb erkölcsi legitimációt

biztosítana az éghajlatváltozással, a biológiai sokféleség csökkenésének megállításával és a körforgásos gazdaság érvényesítésével kapcsolatos jelenlegi politikáknak is.

Ezek a gondolatok különösen helytállóak most, amikor a COVID-19 járvány a globális társadalom egészének helyreállítását kényszeríti ki. A nap végén reménykedhetünk abban, hogy a jelenlegi helyzet, amelyben mindezek a kérdések különösen aktuálissá váltak, olyan politikákat eredményez, amelyek az emberi természetünket alkotó értékorientációk egyensúlyának fenntartására irányulnak. Ez civilizációnk következő lépését jelentené.